

Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny im. prof. Adama Grucy CMKP w Otwocku

<https://spskgrucy.pl/pl1/szpital/historia/3669,Nasz-patron.html>
15.04.2026, 08:18

Nasz patron

Profesor Adam Gruca (ur. 3 grudnia 1893 w Majdanie Sieniawskim, zm. 3 czerwca 1983 w Warszawie) - polski lekarz ortopeda, profesor nauk medycznych, doktor h.c. Akademii Medycznej w Warszawie i Wrocławiu. Jeden z członków założycieli Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego, które powstało na XXIV Zjeździe Polskiego Towarzystwa Chirurgów Polskich w kwietniu 1925 roku.

W trakcie I Zjazdu Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego, które miało miejsce 17 listopada 1928 roku w Poznaniu, prof. Adam Gruca został członkiem Komisji Rewizyjnej Zarządu Towarzystwa i członkiem komitetu redakcyjnego powołanego czasopisma *Chirurgia Narządu Ruchu i Ortopedia Polska*.

Życiorys:

Uczęszczał do gimnazjum w Jarosławiu (finansowo wspomagany przez Czartoryskich), należał jednocześnie w latach 1909-1913 do Polskich Drużyn Strzeleckich i organizacji skautowskiej w Jarosławiu. Od 1910 był także członkiem Organizacji Młodzieży Narodowej. Po ukończeniu w 1913 gimnazjum podjął studia medyczne na Uniwersytecie Lwowskim.

Od 1 sierpnia 1914 służył jako lekarz w armii austriackiej. Walczył na froncie rosyjskim, rumuńskim i włoskim. Dnia 1 maja 1916 roku uzyskał stopień oficerski. W armii austriackiej służył do 31 października 1918 roku, do czasu rozpadu cesarstwa austriackiego.

Dnia 6 listopada 1918 roku wstąpił ochotniczo do powstającej armii polskiej i w stopniu podporucznika został przydzielony do 6. pułku ułanów, a następnie do Szpitala Wojskowego we Lwowie oraz do 34. pułku piechoty, gdzie 20 grudnia 1920 roku został zdemobilizowany.

Po zakończeniu działań wojennych podjął ponownie przerwane studia lekarskie. Dyplom lekarza uzyskał 24 czerwca 1922 roku.

Przeszło pięcioletni okres służby sanitarnej w wojsku pozwolił młodemu lekarzowi na zdobycie dużego zakresu praktycznej wiedzy chirurgicznej i doświadczenia lekarskiego. Przed uzyskaniem dyplomu lekarskiego podjął pracę jako młodszy asystent w Klinice Chirurgicznej kierowanej przez prof. Hilarego Schramma. Na tym stanowisku pracował od 27 października 1921 roku do 30 września 1924 roku.

Nauczyciel Adama Grucy, profesor Hilary Schramm od pierwszych lat pracy przewidywał ukierunkowanie Adama Grucy w stronę ortopedii. Ortopedia była wówczas dziedziną, która na całym świecie odłączała się od chirurgii ogólnej, sam Hilary Schramm bardzo się nią interesował, ale liczne obowiązki nie pozwalały się jej poświęcić.

Profesor Schramm skierował swego asystenta na studia zagraniczne do czołowych wówczas ośrodków ortopedycznych, m.in. do Bolonii, gdzie pracował wybitny ortopeda włoski Vitorio

Putti, czy Paryża do Kliniki profesora Nove-Josseranda. Miało to istotny wpływ na cały późniejszy rozwój naukowy i zawodowy Adama Gruca.

W roku 1928 Adam Gruca uzyskał stopień doktora habilitowanego, na podstawie rozprawy „*O skostnieniach poza szkieletowych*” i Rada Wydziału Lekarskiego Lwowa uchwałą z dnia 25 czerwca 1928 roku nadała mu stopień naukowy docenta.

W dniu 15 lutego 1931 roku objął ordynaturę oddziału chirurgicznego Szpitala Ubezpieczalni Społecznej przy ul. Kurkowej 34 we Lwowie, którą pełnił do 15 października 1938 roku. W październiku 1938 roku został ordynatorem oddziału chirurgii dziecięcej w Szpitaliku Św. Zofii i pracował tam do stycznia 1940 r. Była to jedna z najbardziej prestiżowych ordynatur we Lwowie, stanowiąca wstęp do objęcia katedry chirurgii.

W początkach 1938 roku doc. Adam Gruca został mianowany przez prezydenta Ignacego Mościckiego profesorem tytularnym i otrzymał zleczone wykłady z ortopedii na Wydziale Lekarskim.

Po wybuchu wojny polsko-niemieckiej został zmobilizowany w stopniu kapitana kierując chirurgią Szpitala Wojskowego Nr 601, mieszczącego się w gmachu Politechniki Lwowskiej.

Po zajęciu Lwowa przez wojska sowieckie nadal prowadził oddział chirurgii dziecięcej, a w styczniu 1940 roku został mianowany kierownikiem Kliniki Chirurgii Ogólnej w Instytucie Medycznym powstałym z przekształcenia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza. Prowadził wykłady z chirurgii ogólnej dla studentów III roku medycyny i zorganizował koło naukowe studentów pragnących poszerzyć wiedzę chirurgiczną.

Po wybuchu wojny sowiecko-niemieckiej klinika zapełniła się rannymi żołnierzami i cywilami. Gruca i jego asystenci oraz studenci z koła naukowego, pomimo chaosu organizacyjnego i niedostatków materialnych, aktywnie uczestniczyli w leczeniu rannych czerwonarmistów i osób cywilnych.

Po zajęciu w czerwcu 1941 roku Lwowa przez wojska niemieckie prof. Gruca objął kierownictwo Kliniki Chirurgii Dziecięcej i Ortopedii i prowadził wykłady dla studentów, tak zwanych Fachkurse, które były fasadą dla kontynuowania rzeczywistych studiów lekarskich dla studentów polskich i ukraińskich.

W czasie okupacji zaangażował się czynnie w ruch oporu. Pełnił funkcję chirurga Lwowskiego Okręgu Armii Krajowej, udzielał pomocy rannym i chorym członkom organizacji.

Równocześnie, w dniu 20 maja 1942 roku został powołany na członka Polskiego Komitetu Opiekuńczego przez prezesa Rady Głównej Opiekuńczej w Krakowie, którego celem było niesienie pomocy materialnej ludziom dotkniętym skutkami wojny.

Ze względu na rosnące zagrożenie ze strony hitlerowców i współpracujących z nimi członków UPA, decyzją dowództwa Okręgu AK dnia 30 września 1943 roku opuścił Lwów. Początkowo żołnierze AK przemieścili go na zachodnie Podkarpacie, gdzie zamieszkał pod zmienionym nazwiskiem jako Grzegorz Adamski. Wiosną 1944 roku przeniósł się do Krakowa, gdzie objął stanowisko kierownika ambulatorium PCK, które piastował do czerwca 1945 roku. W czasie pracy nadal konspiracyjnie opiekował się żołnierzami podziemia z okolic Krakowa.

Po zakończeniu wojny prof. Gruca otrzymał dwie propozycje pracy: jedna pochodziła od prof. Adama Kulczyckiego, pełnomocnika rządu do organizacji szkolnictwa wyższego na

ziemiach odzyskanych, dotyczącą objęcia stanowiska rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, a druga od dra Tadeusza Koszarowskiego, kierownika Wydziału Zdrowia Warszawy, dotyczącą podjęcia się organizacji i kierownictwa Centralnego Instytutu Urazowego, jako kontynuacji przedwojennej placówki kierowanej przez pułkownika dra Eugeniusza Sokołowskiego. Profesor Gruca wybrał bliższą jego sercu drugą propozycję i w końcu czerwca 1945 roku rozpoczął organizację i pracę w Centralnym Instytucie Urazowym, który mieścił się na parterze dawnej Kliniki Chirurgicznej w Szpitalu Dzieciątka Jezus przy ul. Nowogrodzkiej 57.

W październiku 1947 roku na bazie Instytutu powstała III Klinika Chirurgiczna Uniwersytetu Warszawskiego, później Akademii Medycznej, której kierownikiem został prof. Adam Gruca.

Zarówno Instytut, jak i III Klinika Chirurgiczna, pełniły w tym czasie dyżury ogólnochirurgiczne dla Warszawy i okolic. Dopiero w końcu 1948 roku nastąpiło wyodrębnienie jej jako placówki ortopedyczno-urazowej.

W roku 1947 prof. Adam Gruca otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Klinika pod jego kierownictwem rozwijała szeroką działalność terapeutyczną, dydaktyczną i naukową, pracując w bardzo skromnych warunkach lokalowych i skromnym wyposażeniu. Stąd marzenie i starania profesora Grucy o poprawę warsztatu pracy. Po wielu perypetiach administracyjnych, architektonicznych i budowlanych, w roku 1953 rozpoczęto budowę gmachu Kliniki przy ul. Lindleya 4, która zakończyła się w roku 1957.

W międzyczasie w roku 1955 Adam Gruca otrzymał tytuł profesora zwyczajnego.

W roku 1957 Klinika przeniosła się do nowego gmachu, co radykalnie poprawiło jej warunki lokalowe i pozwoliło powiększyć liczbę łóżek ze 106 do 164, sal operacyjnych z dwóch do pięciu z zapleczem pooperacyjnym, sal opatrunkowych i gipsowni z dwóch do sześciu, zorganizować trzy pracownie laboratoryjne, dział diagnostyki radiologicznej, wielokierunkowe ambulatorium z własną salą operacyjną, opatrunkową, gipsownią i gabinetem radiologicznym.

Zaistniały nieporównanie lepsze warunki dla pracy lekarzy, personelu medycznego i dydaktyki studentów. To wszystko sprawiło, że gmach Kliniki zastępczo nazywano pałacem Grucy. Tym bardziej, że przypominał z zewnątrz bryłę gmachu głównego Uniwersytetu we Lwowie.

Nowe warunki lokalowe umożliwiły dalszy rozwój działalności terapeutycznej, naukowej i dydaktycznej Kliniki.

Profesor Gruca kierował Kliniką Ortopedii do czasu przejścia na zasłużoną emeryturę w 1964 roku.

Działalność usługową Kliniki najlepiej ilustrują dane liczbowe. W okresie od 1945 do 1964 roku leczono stacjonarnie 29 759 chorych, przeprowadzono 19 132 operacji chirurgicznych.

W przychodniach przyklinicznych wykonywano rocznie około 1500 zabiegów operacyjnych i około 10 000 zabiegów nieoperacyjnych i opatrunków gipsowych. Przy Klinice działały warsztaty ortopedyczne, które wykonywały prawie wszystkie rodzaje protez i aparatów ortopedycznych oraz dodatkowo narzędzia i przybory operacyjne.

Przez cały czas swojej działalności akademickiej profesor Gruca wykładał ortopedię dla

studentów. Do tych wykładów przywiązywał dużą wagę i starannie się do nich przygotowywał. Były to wykłady bardzo treściwe i przejrzyste, ilustrowane demonstracją chorych, ale miały jedną wadę - wykładowca mówił bardzo cicho - dlatego ukuto powiedzenie, że *wykłady są pierwszorzędne, gdyż słychać je tylko w pierwszym rzędzie*.

Ogromne zasługi prof. Grucy dotyczą kształcenia lekarzy ortopedów. Był kierownikiem specjalizacji w ortopedii 60 lekarzy, promotorem 20 prac doktorskich, habilitował 12 doktorów medycyny, a mianowicie: Mariana Garlickiego, Zygmunta Ambrosa, Józefa Kowalskiego, Gabriela Wejsfloga, Stefana Łukasika, Romualdę Serafin, Stefana Malawskiego, Józefa Rancewicza, Mariana Weissa, Tomasza Zuka, Tadeusza Witwickiego i Donalda Tylmana. Dziesięciu z nich uzyskało później tytuł profesora. Dalszych 7 jego uczniów uzyskało habilitację w innych klinikach, reprezentujących jego szkołę.

Profesor Gruca aktywnie uczestniczył w procesie szkolenia podyplomowego, organizowanego przez IDSKL (Instytut Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Lekarskich) poprzednika CMKP (Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego), które objęło setki lekarzy, jak i szkoleń indywidualnych, wśród których było 20 lekarzy z zagranicy. Oprócz działalności akademickiej i lekarskiej prof. Gruca pełnił szereg funkcji naukowych i społecznych.

W roku 1948 został powołany na członka korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. W lutym 1951 roku został członkiem Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia. W roku 1952 został członkiem korespondentem, a później członkiem zwyczajnym Polskiej Akademii Nauk. W latach 1952 do 1966 był krajowym specjalistą dla spraw ortopedii. Od 1938 do 1950 roku piastował godność prezesa Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego, kierował pracą zarządu, organizował zjazdy i inne imprezy naukowe, rozwijając na tym polu bardzo ożywioną działalność. Przez 3 kadencje od 1960 do 1968 roku był przewodniczącym II Komitetu Nauk Klinicznych (chirurgicznych) VI Wydziału PAN. Do czasu przejścia na emeryturę był członkiem Rady Wydziału Akademii Medycznej.

Od najwcześniejszych lat wykazywał Gruca ogromne zamiłowanie do pracy naukowej. Dorobek życiowy w tej dziedzinie liczy 186 opublikowanych prac naukowych, w tym 64 prace w językach obcych i trzytomowe dzieło „Chirurgia Ortopedyczna”, zawierające leczenie zabiegowe wszystkich działów narządów ruchu, bogato udokumentowane i ilustrowane rysunkami wykonanymi przez autora, który posiadał duże zdolności rysunkowe.

W pierwszym okresie działalności chirurgicznej ogłasza 21 prac o tematyce ogólnochirurgicznej. Na czoło osiągnięć tej grupy prac wysuwa się wczesna mobilizacja chorych po operacjach, która wg autora zapobiegała zrostom otrzewnowym, zapaleniom żył i zatorom, dekompensacji organizmu i skracaniu czasu pobytu w szpitalu. Postępowanie to wprowadził równocześnie z czeskim chirurgiem Havliczkim i rumuńskim Campeanu. W appendektomii zaproponował zmodyfikowane podwiązanie kikuta wyrostka robaczkowego, w operacji nowotworów jelita grubego wprowadził wyłuszczenie u chorego odcinka jelita wraz z powięzią przedkręgową, co ułatwiało i uradykalniło zabieg. Do techniki resekcji żołądka wprowadził zasadę pierwotnego przecięcia i zaopatrzenia dwunastnicy, a dopiero po tym etapie wycięcie żołądka, podczas gdy ogólnie wówczas stosowano postępowanie odwrotne. Zaproponował oryginalny ciągły szew węzełkowy oraz kilka sposobów plastyki skóry.

Od roku 1928 zainteresowania Grucy coraz bardziej przesunęły się w kierunku chirurgii ortopedycznej i cała jego późniejsza działalność przebiegała już pod znakiem ortopedii. Jest ona bardzo szeroka i wielokierunkowa.

Wiele uwagi poświęcił wadom wrodzonym narządów ruchu. Na pierwszym miejscu należy tu wymienić wrodzone zwichnięcie biodra. Już u niemowląt z wrodzonym zwichnięciem biodra zaproponował zamiast unieruchomienia kończyn w rozkroku, ustawienie bioder w zgięciu i miernym odwiedzeniu za pomocą szelek lub specjalnie skonstruowanego pajacyka (pajacyk Grucy).

Przy nastawieniu zwichnięcia zrezygnował z pozycji Lorentza, tak zwanej „żabki”, która powodowała powikłanie pod postacią martwicy głowy kości udowej, na rzecz unieruchomienia w zgięciu do kąta 90° i odwiedzeniu do kąta od 30 do 45°. Pozycja ta przyjęła się później powszechnie.

Jako jeden z pierwszych podjął w operacyjnym leczeniu wrodzonego zwichnięcia biodra pogłębianie panewki, zamiast powszechnie stosowanego daszka. W zwichnięciach zastarzałych forsował zabiegi stawotwórcze zamiast usztywnienia lub osteotomii korekcyjnych.

Ponadto opracował wiele metod operacyjnych dla różnych wad i defektów wrodzonych kręgosłupa, łokcia, synostoz, stopy płaskiej, koślawej, braku strzałki (oryginalna technika wytwarzania kostki bocznej z piszczeli) i innych.

Dużą grupę prac poświęcił zaburzeniom statycznym kręgosłupa, a zwłaszcza skoliozie. Opracował własną metodę leczenia skrzywień za pomocą alloplastyki mięśni. Metoda ta uzyskała szeroki rozgłos międzynarodowy i wielu naśladowców. Później jednak musiała ustąpić miejsca metodom instrumentalnym.

Kilka prac poświęcił zapaleniom kości, a zwłaszcza zapaleniu przewlekłemu. Zaproponował radykalne wycinanie ogniska zapalnego zamiast sekwestrektomii, wypełnianie ubytku plombą wazelinową i zamykanie rany naглуcho. Z pewnymi modyfikacjami część chirurgiczna tej metody jest aktualna do dziś.

W dziedzinie gruźlicy kostno-stawowej, Gruca był pionierem na skalę światową, gdyż pierwszy zaproponował resekcje plastyczne z ruchem stawów zamiast powszechnie stosowanego usztywnienia i zabiegi stawopodobne przy całkowitym zniszczeniu stawu biodrowego znane pod nazwą osteotomii dynamicznej. Operacja ta do dnia dzisiejszego nie straciła na swojej aktualności. Po odkryciu streptomycyny, jako jeden z pierwszych wraz ze swoim zespołem rozpoczął wczesne interwencje operacyjne w ognisku gruźliczym, zwłaszcza w gruźlicy kręgosłupa, z wypełnianiem ubytków przeszczepami kostnymi

W pewnych okresach pobytu w Klinice chorzy na gruźlicę kostno-stawową stanowili przeważającą grupę chorych. Dłate dużym zainteresowaniem darzył prof. Gruca ośrodki leczące gruźlicę kostno-stawową, a w tym największe w kraju sanatorium gruźlicy kostno-stawowej, liczące w różnych okresach czasu i lokalizacjach, 3 200 łóżek w Otwocku. Często je wizytował. Chorych z Kliniki po leczeniu operacyjnym kierował na doleczenie do sanatorium w Otwocku. Nie spodziewał się, że kiedyś zostanie patronem tego Szpitala.

Dla zapewnienia Sanatorium wysokiego poziomu leczniczego skierował na konsultantów oddziałów dziecięcych doc. Romualdę Serafinową, a oddziałów dorosłych doc. Stefana Malawskiego. Wkrótce Sanatorium w Otwocku stało się przodującym zakładem leczenia zachowawczego i operacyjnego gruźlicy kostno-stawowej w kraju.

W dziedzinie porażień mózgowych, już w 1937 roku, opisał oryginalny sposób przeszczepiania zginaczy podudzia na kość udową, celem zlikwidowania zgięciowego ustawienia kolana. Prawie identyczny sposób opisał Egger w roku 1952 i wtedy ta metoda

uzyskała powszechną akceptację.

Prof. Adam Gruca otrzymał następujące odznaczenia i wyróżnienia:

- Odznaka Orłąt Lwowskich
- Medal Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości
- Złoty Krzyż Zasługi
- Order Odrodzenia Polski III klasy
- Order Sztandaru Pracy I klasy (dwukrotnie 1957, 1977)
- Tytuł Honorowego Obywatela Miasta Jarosławia

Adam Cruca, 1918 r.

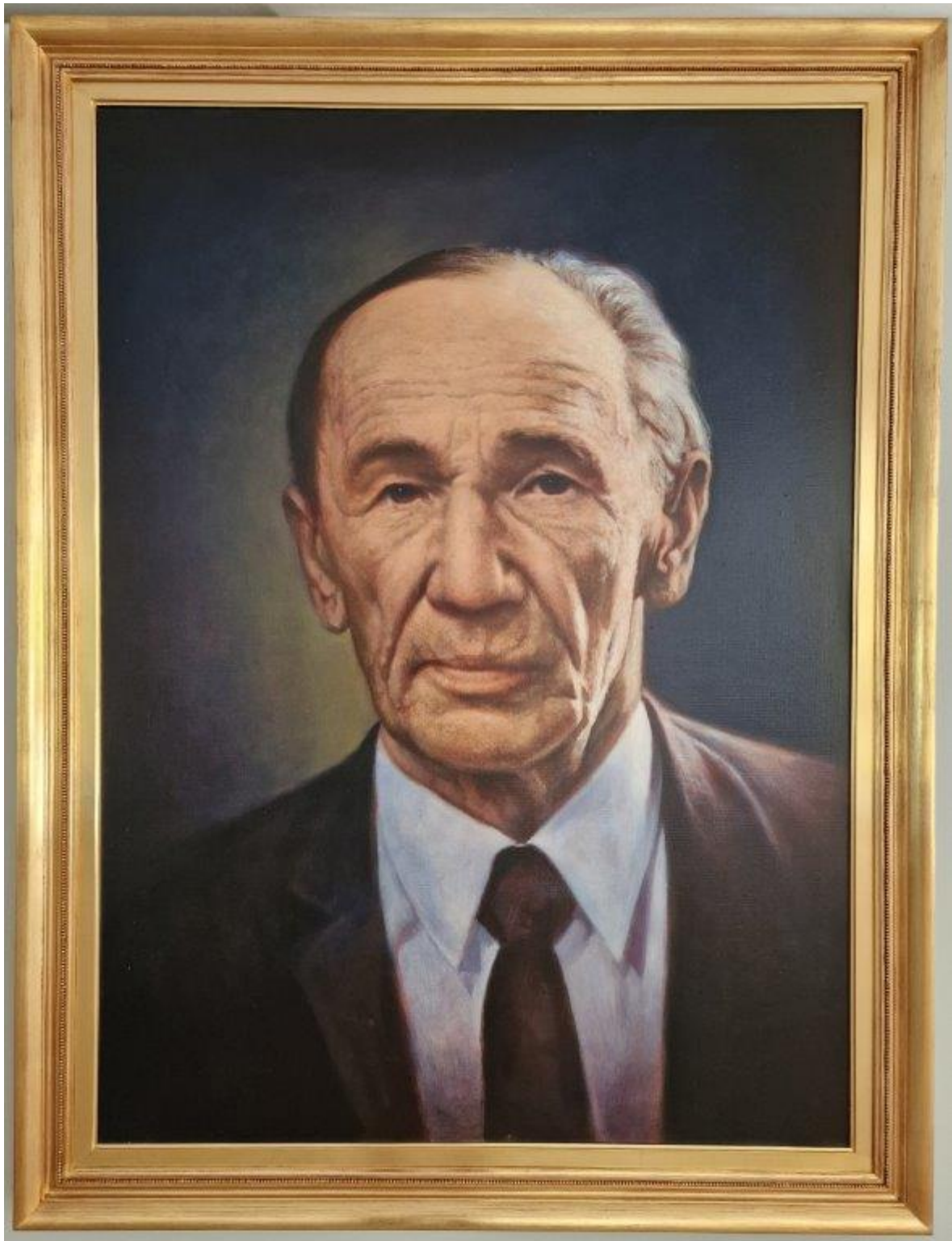
Adam Grucza, uzyskanie stopnia doktora habilitowanego, 1928 r.

Profesor Adam Grucza ze współpracownikiem.

Imieniny prof. Adama Grucy, 24 grudnia 1962 rok.

Portret profesora Adama Grucy. Autor: Krzysztof Buczak, artysta plastyk, absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

[Poprzedni Strona](#)